

CLAUZELE LIMITATIVE ȘI EXONERATOARE DE RĂSPUNDERE ÎN SISTEMUL CONVENȚILOR CU PRIVIRE LA RĂSPUNDEREA CONTRACTUALĂ

Cristina CARAUȘ

În ultimii ani, schimburile comerciale internaționale au cunoscut o dezvoltare deosebită. Comercianții, persoane fizice, și societățile comerciale, și-au intensificat relațiile lor comerciale în cele mai diferite domenii de activitate. În acest context, relațiile contractuale s-au extins, rolul contractelor de comerț internațional devenind tot mai important [1, p.3].

Actualitatea dezvoltării considerabile a relațiilor comerciale internaționale reprezintă o realitate care a influențat în mod direct activitatea și tehnica propriu-zisă de încheiere și derulare a contractelor comerciale internaționale, cele din urmă reprezentând prim-instrumente juridice de înfăptuire a circulației bunurilor, valorilor și cunoștințelor pe plan internațional. În contextul valurilor de criză economică, resimțite pe plan mondial în ultimii ani, a crescut necesitatea asigurării respectării angajamentelor contractuale de către subiecții activității de export/import desfășurată într-o lume pe cale de globalizare. Astfel s-a impus certitudinea că valoarea practică și eficiența contractului de comerț internațional au la bază mecanismele care asigură executarea acestuia, or anume realizarea prevederilor contractuale constituie obiectivul principal al oricărui contract.

Printre pârgurile de asigurare a bunei desfășurări a raporturilor contractuale, un loc aparte îl ocupă încheierea unor convenții privind răspunderea pentru neexecutarea sau executarea neconformă a contractului. Această opțiune prezintă pentru participanții circuitului comercial internațional, la etapa actuală

mai mult ca oricând, avantaje ce nu pot fi neglijate, având în vedere atât zona de risc ce definește specificul operațiunilor comerciale internaționale, cât și prevederile legislațiilor străine ce reprezintă un domeniu practic incognito pentru participanții la aceste operațiuni. Din moment ce obligațiile contractuale sunt supuse voinței părților, tot acestea din urmă sunt cele abilitate să prevadă în contract consecințele unei executări defectuoase sau neconforme a acestuia.

Deoarece normele privind răspunderea contractuală sunt, de regulă, supletive, părțile pot deroga de la ele prin clauze contractuale în sensul limitării sau, dimpotrivă, al agravării răspunderii, cu excepția anumitor situații limită [2, p.780].

Altfel spus, părțile dispun de facultatea de a deroga de la regimul juridic instituit prin lege, stabilind întocmai clauzele contractuale cu privire la condițiile și întinderea răspunderii lor.

De cele mai dese ori, părțile contractului comercial internațional apelează de comun acord la instrumentul legal sub forma convențiilor cu privire la răspunderea contractuală cu intenția de a evita prevederile legale normal aplicabile în lipsa unor prevederi contractuale speciale în acest sens. Temeiurile utilizării acestui „remediu” juridic constau în faptul că normele eludate reprezintă un domeniu necunoscut pentru una dintre părți, în special în cazul în care *lex contractus* este o lege străină și/sau acestea contravin intereselor uneia sau ambelor părți, fiind astfel ineficiente pentru realizarea manifestării de voință a părților, exprimată odată cu încheierea contractului.

În timp ce angajarea răspunderii contractuale în raporturile de comerț internațional este subordonată existenței cumulative a patru condiții generale (fapta ilicită, prejudiciul, culpa debitorului, raportul de cauzalitate) [3, p.242], intervenția convențiilor cu privire la răspunderea contractuală are la bază acordul de voință al părților, ce urmează să stabilească obiectul acestor clauze care, la rândul său, poate privi atât condițiile și efectele răspunderii, cât și suma despăgubirilor datorate de debitor.

În contextul intereselor contradictorii care animează raporturile de comerț internațional, este evidentă tendința fiecăreia dintre părțile contractului de a-și minimiza propria răspundere, extinzând în același timp răspunderea celeilalte părți. Grație principiului libertății contractuale practica comerțului internațional dispune de o varietate largă de convenții privind răspunderea pentru neexecutarea contractului al căror conținut depinde, în mare măsură de rezultatul negocierilor dintre părți.

Totuși regulile de ordine publică națională și internațională își pun amprenta fermă în procesul încheierii contractului comercial internațional, astfel că libertatea încheierii convențiilor respective nu este absolută. Regulile enunțate, fiind menite să protejeze interesul general sau cel particular, poartă caracter imperativ, punând părțile în imposibilitatea de a deroga de la ele, cum este,

bunăoară, principiul bunei-credințe în raporturile contractuale, conform căruia părțile nu pot fi exonerate de răspundere în caz de dol (viclenie), ceea ce servește apărării interesului general. În prezența interesului de a proteja partea vulnerabilă a contractului, vom întâlni limitări ale convențiilor privind răspunderea pentru neexecutarea contractului în cazul, de exemplu, al contractelor de adeziune [4, p.30]. Convențiile privind răspunderea pentru neexecutarea contractului sunt admise și reglementate în manieră vastă de sistemele juridice naționale și de instrumentele de drept uniform [5, p.30-36], fiind deosebit de eficiente și utilizate pe larg în practica comerțului internațional, în pofida limitărilor sus-enunțate și unor obiecții relative echității acestora.

Finalitatea convențiilor cu privire la răspunderea contractuală constă în faptul că acestea prescriu, modifică sau confirmă regulile dreptului aplicabil contractului în materia răspunderii părților pentru neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a contractului.

După cum evidențiază practica comerțului internațional și doctrina în domeniu, în cea mai mare parte a cazurilor, clauzele privind răspunderea inserate de participanții la operațiunile comerciale internaționale în contractele ce însoțesc și dau naștere acestor operațiuni au drept scop limitarea sau exonerarea de răspundere.

Așadar, uneori clauzele privind răspunderea au menirea să elibereze total de răspundere debitorul pentru neexecutarea sau executarea neconformă a obligațiilor sale contractuale. De cele mai dese ori, totuși exonerarea de răspundere prin clauzele respective este numai parțială. Clauzele exoneratoare, deseori asimilate cu permisiunea indirectă acordată debitorului de a nu-și executa obligațiile și, astfel, de a nu se simți legat prin contract, se întâlnesc în practică într-un număr mai restrâns decât cele limitative, fiindcă par ar submina importanța principiului *pacta sunt servanda*.

Clauzele limitative însă nu exclud în ansamblu răspunderea debitorului, ci doar restrâng condițiile sau efectele acesteia. Practica comercială internațională a stabilit tehnici distincte de formulare a acestor clauze. Astfel, clauzele limitative de răspundere pot fi grupate, la rândul lor, în două categorii, în conformitate cu criteriul obiectului supus limitării, după cum urmează: condițiile răspunderii și efectele răspunderii.

O distincție între clauzele ce exonerează de răspundere și cele care stabilesc anumite limite ale acesteia există, însă aceasta este de multe ori una relativă, în special atunci când vorbim de o limită redusă ce poate fi ușor asimilată exonerării de răspundere.

Referințe:

1. MAZILU, D. *Tratat privind dreptul comerțului internațional*. București: Universul juridic, 2011.

2. SITARU, D.A. *Dreptul comerțului internațional. Tratat. Partea generală*. București: Lumina Lex, 2004.
3. COSTIN, M.N. DELEANU, S. *Dreptul comerțului internațional*. Vol. II. București: Editura Lumina Lex, 1995.
4. BĂIEȘU, A. *Sancțiunile neexecutării contractului în dreptul comerțului internațional* / Autoreferat al tezei de doctor habilitat în drept. Chișinău, 2012.
5. BĂIEȘU, A. Clauzele contractuale exoneratoare și limitative de răspundere în dreptul comerțului internațional. În: *Revista moldovenească de drept internațional și relații internaționale*. 2008, nr. 2, p.30-36.